

בעילת מצוה, **אול בתריה לעיוני** הלך אחריו לעיין לבדוק מה קורא, **הוא ספר תורה דמנחא** אז הוא ראה שמונח שם ס"ת, **אמר להו איכו השתא לא אתאי** אם לא הייתי בא סכנתון לברי כמעט סיכנתם את הבן שלי שעלול למות בעונש החטא הזה לשמש במקום שיש ס"ת, **דתניא** למדנו בכרייתא בית שיש בו ספר תורה או תפילין אסור לשמש בו את המטה עד שיוציאם שיוציא אותם או שיניחם כלי בתוך כלי.

אמר אבוי לא שנו שמועיל כלי בתוך כלי **אלא בכלי שאינו כליין** שהכלי הזה הוא לא כלי מיוחד להניח בו את הס"ת או את התפילין **אבל בכלי שהוא כליין** אם זה כלי המיוחד לכך **אפילו עשרה מאני** אפילו אם זה י' כלים בחד **מאנא דמי כל הי'** כלים נחשבים כמו כלי אחד ולא יותר.

אמר רבא גלימא

- דף כ"ו ע"א

אקמטרא בכלי בתוך כלי דמי, קמטרא זה ארגז של ספרים (ארון ספרים), שאם פורסים עליו גלימא הרי זה נחשב ככלי בתוך כלי.

אמר רבי יהושע בן לוי ספר תורה צריך לעשות לו מחיצה עשרה וכלי מחיצה י' אסור לשמש.

מספרת הגמרא **מר זוטרא איקלע לבי רב אשי** חזייה לדוכתיה **דמר בר רב אשי** את מקום מטתו של מר בר רב אשי **דמנח ביה ספר תורה** שיש שם ס"ת **ועביר ליה מחיצה עשרה** והוא עשה סביב הס"ת מחיצה של י' טפחים, **אמר ליה כמאן כרבי יהושע בן לוי** שאומר עושה לו מחיצה י', **אימר דאמר רבי יהושע בן לוי** דלית ליה ביתא **אחרינא** שאין לו בית אחר היכן להניח את הס"ת, **מר הא אית ליה ביתא אחרינא** ולא מספיק בזה מחיצה של י' טפחים, **אמר ליה לאו אדעתאי** לא נתתי אל לבי, לא התבוננתי לשים לב שכיון שיש לי בית אחר לא מועיל שאני עושה מחיצה.

אומרים תוס' שדין זה שצריך מחיצה נאמר בס"ת וגם בחומשים יש להחמיר כמו בס"ת אבל בשאר ספרים דיין בכיסוי בעלמא, אבל להלכה נפסק בהלכתו צניעות באו"ח סימן ר"מ סעיף ו' שבית שיש בו ס"ת או חומשים אסור לשמש בו עד שיהיה בפניו מחיצה ואם יש לו בית אחר אסור עד שיוציאנה ואם יש בו תפילין או ספרים אפילו של גמרא אסור עד שיתנם בכלי בתוך כלי והוא שלא יהיה השני מיוחד להם אבל אם הוא מיוחד להם אפילו מאה כלים נחשבים כמו כלי אחד ואם פירס טלית ע"ג ארגז (ע"ג ארון הספרים) חשוב ככלי בתוך כלי, אלא שאת זה מסביר המ"ב שלא מספיק שתולים נגד הספרים וילון לכסות אותם שהרי בזה רק כיסוי אחד וצריך כיסוי אחר שיכסה אותם חוץ מהכיסוי הזה, וכפי שנבארו שם בשו"ע ובמ"ב כמה וכמה פרטי דינים בדין הזה.

אומרת הגמרא למדנו במשנה כמה ירחיק מהן ומן הצואה **ארבע אמות** כמה אדם צריך להרחיק ממי רגלים ומן הצואה לפני שהוא בא לקרוא ק"ש, הוא צריך להרחיק ד' אמות. אומרת הגמרא **אמר רבא אמר רב סחורה אמר רב הונא** אמר רבא בשמו של רב סחורה בשמו של רב הונא **לא** שנו

המטה לקרקע הוא יותר מג' טפחים עד לט' טפחים הוא שאל אותו מהו האם זה נחשב שהם טמונים בקרקע או שמה מכיון שיש כזה גובה הם לא נחשבים מכוסים, **אמר ליה לא ידענא** אינני יודע, **עשרה ודאי לא מיבעי לי** רב יוסף אומר שאם יש גובה של י' טפחים בין המטה לקרקע על זה לא היתה לי שאלה שבודאי שזה לא נחשב שזה טמון בארץ כי מכיון שזה כל כך גבוה אז זה כאילו שהמים הם בכלל לא תחת למטה כיון שיש הפסק כל כך זה לא נחשב כיו, כך לומד רש"י.

והגמרא אומרת על זה **אמר אבוי שפיר עבדת דלא איבעיא לך** עשית נכון שלא שאלת, למה, **כל עשרה רשותא** אחריתי היא כיון שיש לנו כלל שכל י' טפחים (בגובה י' טפחים) נחשב רשותא אחריתא, מסבירים תר"י שאם כן הרי גם כאן המטה נחשבת רשות אחרת ומה שנמצא תחתיה נחשב כברשות אחרת ואין זה הרשות של המטה נעשה כיסוי למה שברשות אחר, למה שנמצא מתחת למטה בהפסק של י' טפחים.

זה הכל כפירשו של רש"י שהנידון היה לגבי כשהוא מניח את המי רגלים תחת המטה אם זה נחשב מכוסה, אבל רב האי גאון הביאו אותו הראשונים, תר"י הרא"ש ועוד, שרב האי גאון פירש שזה לענין דברי רשב"ג שאמר שאם המטה מפסקת בין האדם לבין המי רגלים מותר לו לקרוא ק"ש האם זה נאמר גם במטה נמוכה ועל זה אמר רב יוסף שאם המטה אין לה גובה של ג' טפחים כלבוד דמי או ודאי שזה לא נחשב הפסק, עד לט' טפחים יש לו ספק אם זה נחשב הפסק או לא, מי' טפחים ודאי שזה כן נחשב הפסק שמכיון שהמטה גבוהה י' טפחים רשותא אחריתי היא או יש כאן חציצה והפסק בינו לבין המי רגלים זה ודאי נחשב הפסק, אלא שנחלקו בזה הראשונים האם זה דוקא כשיש מחיצות מסביב לרגלי המטה או אפילו כשאין מחיצות מסביב לרגלי המטה.

אומרת הגמרא **אמר רבא הלכתא פחות משלשה כלבוד דמי** (ולשיטת רש"י פירושו שזה נחשב מוטמן ומכוסה, ולשיטת רב האי גאון זה לא נחשב חציצה המטה הזאת בינו לבין המי רגלים) **עשרה רשותא אחריתי היא** (ולפירוש רש"י זה ודאי לא נחשב כיסוי, ולפירוש רב האי גאון זה נחשב ודאי מחיצה להפסיק בינו לבין המי רגלים) **משלשה עד עשרה היינו דבעא מיניה רב יוסף מרב הונא ולא פשט ליה** והוא לא פשט לו.

אומרת הגמרא **אמר רב הלכה כרבי שמעון בן אלעזר** שאמר שאפילו אם זה בית של מאה אמה לא יקרא ק"ש עד שיוציא אותם או עד שיניחם תחת המטה, **וכן אמר באלי** (זה שמו של חכם) **אמר רב יעקב ברה דבת שמואל** (ומצויין כאן לדברי רש"י לעיל בדף ט"ז, שם הארכנו למה קוראים לו ברה דבת שמואל) **הלכה כרבי שמעון בן אלעזר, ורבא אמר אין הלכה כרבי שמעון בן אלעזר.**

אומרת הגמרא **רב אחאי איעסק ליה לבריה בי רב יצחק בר שמואל בר מרתא** הוא חיתן את הבן שלו עם הבת של רב יצחק בר שמואל בר מרתא, עייליה לחופה הכניס אותו לחופה ולא הוה מסתייעא מילתא שלא היה יכול לבעול

לביהכ"ס שאל רבינא איבעיא האם יש זימון או אין זימון, שהיינו האם ההזמנה שהוא הזמין את זה כדיבורו לביהכ"ס האם זה מועיל לעשות לאותו המקום לתת לו את הדין של ביהכ"ס או שזה לא מועיל, אם אנחנו אומרים כאן שרב"פ אמר את ההלכה שעומד כנגד ביהכ"ס ומתפלל הוא דיבר בביהכ"ס חדתא והיינו שיחדו אותו לשימוש ועדיין לא השתמשו בו א"כ אנחנו רואים שהאיבעיא הזאת כבר נפשטה שרב"פ סובר שזה לא נחשב לביהכ"ס שהרי מותר להתפלל כנגדו, א"כ מה האיבעיא של רבינא.

אומרת הגמרא **בי קא מיבעי ליה לרבינא למיקם עליה לצלווי בגויה האיבעיא של רבינא באמת לא היתה לענין תפילה כנגד ביהכ"ס אלא לענין תפילה בביהכ"ס עצמו שלפני שהשתמשו בו רק יחדו אותו לענין זה שואל רבינא האם הזימון מועיל לתת לו דין של ביהכ"ס ואז כבר יהיה אסור להתפלל בו אפילו שעדיין לא השתמשו בו או שהזימון לא מועיל וא"כ כל זמן שלא השתמשו בו אפשר להתפלל בזה, זו היתה האיבעיא של רבינא, אבל כנגדו לא אבל כנגד ביהכ"ס בענין זה רבינא לא שאל כלל את האיבעיא שזה פשוט היה לו באמת ג"כ לרבינא שמותר להתפלל כנגד ביהכ"ס חדש שעדיין לא השתמשו בו, א"כ כבר יש לנו כאן תירוץ שרפרם ב"פ מה שהוא אומר שמותר להתפלל כנגד ביהכ"ס הוא מדבר כנגד ביהכ"ס חדתא שעדיין לא השתמשו בו אבל כנגד ביהכ"ס שהשתמשו בו אז גם לענין תפילה באמת אנה"נ יש בזה את כל הדינים שלאחריו ד' אמות ומלפניו כמלוא עיניו.**

אומרת הגמרא **אמר רבא הני בתי כסאי דפרסאי אף על גב דאית בהו צואה כסתומין דמו אותם בתי כסאות של הפרסאים אפילו שיש בהם צואה מ"מ זה נחשב כסתום ומותר להתפלל כנגדם, ומה הכוונה ביהכ"ס דפרסאי, הביהכ"ס שלהם היה חפירה שהחפירה הזאת היתה לה מדרון שהמדרון הזה הוליך את הצואה מיד בבואה לשם אל מחוץ לביהכ"ס, ורש"י אומר כאן שזה היה מוליך את זה למרחוק, אחרים אומרים שהגומא היתה מוליכה את זה כבר יותר רחוק מד' אמות מביהכ"ס כך שלעולם הצואה לא היתה מונחת בביהכ"ס ועל כן אע"ג דאית בהו צואה כסתומים דמו שאין לזה דין של ביהכ"ס ומותר להתפלל כנגדם, והחזו"א בספרו כותב שהבתי כסאות שלנו היום יש לזה דין של בתי כסאות דפרסאי ואין לזה דין של ביהכ"ס שמובא כאן בגמרא שצריך להרחיק ממנו ד' אמות מאחוריו וכמלוא עיניו מלפניו אלא יש לזה דין של בתי כסאות דפרסאי שמותר להתפלל כנגדם.**

משנה. אומרת המשנה **זב שראה קרי ונדה שפלטתה שכבת זרע והמשמשת שראתה נדה צריכין טבילה.**

כידוע מדובר כאן בענין טבילת עזרא שעזרא תיקן שבעלי קריין יהיו אסורים בתורה ובתפילה, כאן מדובר באופן שאדם שהוא כבר זב הוא כבר טמא טומאת שבעה ולאחרי שהוא היה טמא טומאת שבעה הוא חזר וראה קרי ועל טומאת זב עזרא לא גזר שיצטרכו טבילה כדי להתיר אותו בתפילה ובתורה אלא זב מותר בתורה ובתפילה, אלא שכאן כיון שהזב הזה ראה קרי היה כאן הו"א לומר כיון שהוא כבר בין

מתי למדנו את ההלכה שהוא באמת צריך להרחיק ד' אמות ואז הוא כבר יכול לקרוא ק"ש **אלא** לאחוריו דווקא כשמי רגלים והצואה הם מאחוריו, ואז כשהוא מרחיק ד' אמות אז הוא כבר יכול לקרוא ק"ש, **אבל לפניו** אבל אם הצואה ומי הרגלים נמצאים לפניו אז **מרחיק מלא עיניו** אז כבר לא מספיק ד' אמות אז הוא צריך להרחיק כמלוא עיניו דהיינו שהוא כבר לא יוכל לראות את זה, ומבואר בשו"ע שמה שאנחנו אומרים כאן מלוא עיניו אין נ"מ אם האדם הוא סומא שהוא אינו יכול לראות או שזה בלילה שאז הוא לא יכול לראות שתמיד הוא צריך להרחיק כמלוא עיניו דהיינו שאם הוא היה יכול לראות שאם היה אור או שאם הוא כן היה מסוגל לראות אז הוא כבר לא יכול היה לראות את זה אז זה נחשב כמלוא עיניו ורק אז הוא יכול לקרוא ק"ש, **וכן לתפלה** מכאן אנחנו רואים שגם בתפילה ההלכה כך.

שואלת הגמרא **איני, והא אמר רפרם בר פפא אמר רב חסדא עומד אדם כנגד בית הכסא ומתפלל** איך אנחנו אומרים שגם בענין תפילה ההלכה היא כך שלפניו הוא צריך להרחיק כמלוא עיניו ומאחוריו ד' אמות הרי אנחנו רואים שרפרם אמר בשם רב פפא שעומד אדם כנגד ביהכ"ס ומתפלל, הרי אנחנו רואים שבענין תפילה אין את ההלכה של הרחקה.

עונה הגמרא **הכא במאי עסקינן בבית הכסא שאין בו צואה** מה שרפרם בר פפא אמר את ההלכה שמותר לעמוד ולהתפלל כנגד ביהכ"ס זה דווקא בביהכ"ס כזה שאין בו צואה דהיינו שפינו את הצואה משם, שבזמניהם היה ביהכ"ס זה היה בית שהיה בו גומא והצואה היתה מצטברת שם וכנגד זה באמת ההלכה היא שצריך להרחיק ועל זה רפרם ב"פ לא אמר את ההלכה כל מה שרפרם ב"פ אמר את ההלכה זה דווקא כשפינו את הצואה מביהכ"ס ורק אז מותר לעמוד כנגדו ולהתפלל.

שואלת הגמרא איך אפשר לומר כך, **איני.**

והאמר רב יוסף בר חנינא בית הכסא שאמרו אף על פי שאין בו צואה ובית המרחץ שאמרו אף על פי שאין בו אדם מה שאנחנו אומרים את ההלכה שצריך להרחיק מביהכ"ס זה אע"פ שאין בו צואה אע"פ שפינו משם את הצואה מ"מ ביהכ"ס נשאר בדינו והוא צריך להרחיק מביהכ"ס, וכמו כן בבית המרחץ שאסור להרהר שם בד"ת זה גם כן אע"פ שאין בו אדם אע"פ שאין בו אדם שמתרחץ מ"מ אסור להרהר בו, א"כ א"א לומר כבר שההלכה של רפרם ב"פ שעומד אדם כנגד ביהכ"ס ומתפלל כשאין בו צואה שבזה אין לנו שום נ"מ אם יש בו צואה או אין בו צואה.

אלא אומרת הגמרא **הכא במאי עסקינן בחדתי מדובר** כאן בביהכ"ס חדש שעדיין לא השתמשו בו כלל ולא בביהכ"ס שכבר השתמשו בו ופינו את הצואה, ועל כן על זה אומר רב"פ שמותר לעמוד כנגדו ולהתפלל.

שואלת הגמרא **והא מיבעי ליה לרבינא הזמינו לבית הכסא מהו יש זימון או אין זימון** הרי אנחנו רואים שלרבינא יש איבעיא אם אדם הזמין ביהכ"ס ע"י דיבור שהוא כדיבורו בפיו הזמין את אותו המקום ויחד אותו

מהו מה תהיה ההלכה אליבא דר' יהודה, כי פטר רבי יהודה התם מתי ר' יהודה פטר אותו מטבילה דווקא בזב שראה קרי דמעיקרא לאו בר טבילה הוא דווקא בזב שהוא כבר היה טמא בטומאת זב ולאחר מכן הוא ראה קרי כך שאז הוא כבר טמא בשעה שהוא ראה קרי ממילא דמעיקרא לאו בר טבילה ומיד כשהוא רואה את הקרי מיד הוא כבר לאו בר טבילה דהיינו הטבילה כבר אני יודע מיד כשהוא רואה את הקרי שהוא כבר הטבילה לא תטהר אותו כל זמן שהוא לא יספור ז' נקיים אז סובר ר' יהודה אז כיון שמיד כשחלה עליו הטומאה מיד אני יודע שהטבילה לא תטהר אותו אז סובר ר' יהודה לא חלה עליו תקנת עזרא, אבל בעל קרי שראה זיבה שתחלה כבר היה בעל קרי א"כ כשחלה עליו הטומאה הטבילה כן הייתה מטהרת אותו אלא שעד שהוא הספיק לטבול ראה זיבה דמעיקרא בר טבילה הוא מלכתחלה הוא כן היה בר טבילה אז אנחנו נאמר מחייב, אז גם ר' יהודה יודה שכיון שהוא כבר התחייב בטבילה לתורה ולתפילה אז כבר לא יועיל שהוא אח"כ יראה זיבה כדי לפטור אותו מן הטבילה לענין תפילה וק"ש ולתורה, או דילמא לא שנא שנאמר שאין שום נ"מ כיון שעכשיו כשהוא יטבול הטבילה לא תטהר אותו ר' יהודה לא מחלק ומ"מ הוא פוטר אותו מן הטבילה.

אומרת הגמרא תא שמע למדנו המשמשת וראתה נדה צריכה טבילה אשה ששימשה ונטמאה בטומאת ב"ק ולאחר מכן ראתה נדה צריכה טבילה לענין תורה ותפילה ורבי יהודה פוטר וגם בזה ר' יהודה פוטר והא משמשת וראתה נדה והרי כשהיא שמשה ולאחר מכן ראתה נדה הרי היא דומה ממש כבעל קרי שראה זיבה הרי זה ממש דומה לבעל קרי שתחלה נטמא בטומאת ב"ק ולאחר מכן ראה זיבה דמ"א וקא פטר רבי יהודה ור' יהודה מ"מ פוטר שמע מינה הרי אנחנו רואים שר' יהודה פוטר גם באופן שטומאת בעל הקרי חלה עליו בשעה שטבילה כן היתה מועילה מ"מ אם אח"כ יהיה הטומאה יותר חמורה שהטבילה כבר עכשיו לא תועיל לו אז ר' יהודה פוטר א"כ אנחנו רואים שר' יהודה פוטר בכל אופן שהוא.

אומרת הגמרא תני רבי חייא בהדיא ר' חייא למד את זה במפורש בעל קרי שראה זיבה צריך טבילה ורבי יהודה פוטר שר' יהודה אמר את זה מפורש על ב"ק שראה זיבה שמ"מ הוא פוטר מן הטבילה כיון שעכשיו כשהוא יטבול הטבילה לא תטהר אותו שהרי הוא טמא בטומאת זב אז אין התקנת עזרא ועל כן ר' יהודה פוטר גם באופן כזה.

כה וכה טמא מחמת טומאת זב שהטומאה הזאת היא טומאה חמורה יותר מטומאת קרי, שהרי טומאת קרי היא סגיא לה בטבילה בלבד משא"כ זב צריך ז' נקיים, א"כ האם יש כאן מקום לומר שכיון שהוא כבר טמא בטומאת זב א"כ כאן שהוא כבר עכשיו שוב רואה קרי אז לא תחול עליו תקנת עזרא, על זה אומרת כאן ת"ק צריכים טבילה, שלא איכפת לנו שהוא כבר טמא בטומאת זב מ"מ הוא צריך טבילה כדי להתיר אותו בתורה ובתפילה, ויותר מזה על אף שהטבילה שלו למעשה לא תטהר אותו שהרי הוא עדיין ישאר זב כל זמן שלא יספור את ז' הנקיים שלו מ"מ הוא צריך טבילה כדי לטהר אותו לענין זה שיוכל להתפלל וללמוד תורה, זה אומרת כאן המשנה זב שראה קרי, זב שכבר היה טמא בטומאת זב ולאחר מכן ראה קרי וכמו כן נדה שפלטה ש"ז שההלכה היא שאשה שפולטת ש"ז ג"כ יש לה דין של בעל קרי לענין תורה ותפילה, א"כ היא קיבלה טומאת נדה לפני שהיא פלטה את שה"ז של השימוש שלפני כן א"כ הרי היא כבר טמאה בטומאת נדה ולאחר מכן היא רק פלטה ש"ז וקיבלה דין של בעל קרי, וכמו כן המשמשת שראתה נדה שכמו שאנחנו אומרים שאשה שפולטת את שה"ז היא טמאה כדין בעל קרי כמו כן המשמשת אשה שהיא עצמה משמשת היא ג"כ מיד מקבלת דין של בעל קרי, אלא שיש נ"מ שנדה שפולטת ש"ז זה דווקא ש"ז בתוך ג' ימים שאז עדיין ראוי להזריע ולאחר מכן אז זה כבר לא מטמאה אותה בטומאת בעל קרי, עכ"פ המשמשת שראתה נדה כאן כבר מדובר שהיא משמשת שהיא קבלה טומאת ב"ק לפני שהיא קבלה את הטומאת נדה ולאחר מכן היא קבלה טומאת נדה כך שלמעשה יוצא שהטבילה לא תטהר אותה לפני שהיא לא תספור ז' נקיים, מ"מ צריכים טבילה, כך סובר כאן ת"ק שהתקנה של עזרא חלה גם באופן כזה גם באופן שטבילה לא תטהר אותה שהרי בין כה וכה היא טמאה או שהזב בין כה וכה הטבילה לא תטהר אותו מ"מ צריכין טבילה כדי להתיר אותם בתורה בתפילה.

ורבי יהודה פוטר מן הטבילה כי הוא סובר שתקנת עזרא לא חלה באופן כזה שכל התקנה של עזרא זה רק באופן שהטבילה כן תטהר אותם שרק אז חלה עליהם החובת טבילה משא"כ באופנים של המשנה.

גמרא. שואלת הגמרא איבעיא להו בעל קרי שראה זיבה מה קורא אם הציור היה להיפך, לא זב שראה קרי לא אדם שכבר היה טמא בטומאת זב ולרק לאחר מכן נטמא בקרי אלא מה קורא אם הוא היה טמא ב"ק לפני כן ולאחר מכן ראה זיבה לאחר מכן הוא נטמא בטומאת זב לרבי יהודה

מסכת ברכות

פרק רביעי - תפלת השחר

- דף כ"ו ע"א

משנה. אומרת המשנה **תפלת השחר עד חצות תפילת שחרית** זמנה הוא עד חצות היום, עד אז אפשר להתפלל תפילת שחרית, **רבי יהודה אומר עד ד' שעות** ר"י חולק ואומר שא"א להתפלל שחרית עד חצות היום אלא רק עד שליש היום דהיינו שמחלקים את היום ליי"ב שעות שעות זמניות כפי אורך היום וקצרו שליש היום שהוא ד' שעות עד אז אפשר להתפלל תפילת שחרית.

תפלת המנחה אומרת המשנה **עד הערב** עד חשיכה אומר רש"י אפשר להתפלל תפילת המנחה, **רבי יהודה אומר עד פלג המנחה** ר"י אומר שא"א להתפלל עד הערב מנחה אלא דווקא עד פלג המנחה, מה הכוונה פלג המנחה, כפי שנראה בגמרא הפירוש הוא כך שידוע שחצי היום שהוא החצי היום של אחר הצהריים מחולק לשנים, דהיינו יש זמן של מנחה גדולה ויש זמן של מנחה קטנה, מנחה גדולה זה עד ט' שעות ומחצה של היום דהיינו שהשש שעות אחרונות של היום שלש וחצי הראשונות בהם הם זמן מנחה גדולה והשנים וחצי הנותרות זהו זמן מנחה קטנה, את זמן מנחה קטנה מחלק ר' יהודה לשנים לזה הוא קורא פלג המנחה שזה ב' וחצי השעות הנותרות אנחנו לוקחים מזה שעה ורבע שעד אז אפשר עדיין להתפלל מנחה משא"כ בשעה ורבע האחרונות של היום בזה סובר ר' יהודה כבר א"א להתפלל מנחה, זה הכוונה פלג המנחה עד חצי מזמן של מנחה קטנה שזהו חצי מהשעתיים וחצי האחרונות של היום שזהו שעה ורבע לפני סוף היום עד שעה ורבע לפני סוף היום סובר ר' יהודה אפשר להתפלל מנחה, זו היא דאתו של ר' יהודה דלא כדרבנן.

תפלת הערב אומרת המשנה **אין לה קבע** אפשר להתפלל את זה כל הלילה, בגמרא נראה כבר מדוע המשנה נקטה תפילת הערב אין לו קבע המשנה היתה יכולה לכתוב כמו כן תפילת הערב כל הלילה, הגמרא מסבירה שהמשנה כאן רוצה להשמיע לנו שתפילת ערבית דינה שהיא רשות ולא חובה ולכן המשנה נקטה לשון שאין לו קבע שהיא לא תפילה מחוייבת אלא תפילת רשות, אבל בזמנינו תפילת ערבית היא כבר ג"כ חובה כיון שקיבלוהו עלייהו כחובה, עכ"פ זהו פירוש הלשון המשנה מדוע המשנה נקטה בלשונה אין לו קבע, **ושל מוספין כל היום** ותפילת מוסף זמנה כל היום, **(רבי יהודה אומר עד שבע שעות)** כפי שאנחנו רואים כאן המילים האלו סגורים בסגריים והתוס' בדף כ"ז ע"א אומרים שזה לא נגרס אצלינו במשנה, על אף שזה נכון שר' יהודה באמת סובר עד ז' שעות אלא שהתוס' אומרים שבספרים הקודמים זה לא נגרס, והסיבה לכך אומרים התוס' זה כיון שרבי מסדר המשניות לא סובר כר' יהודה בדין זה להלכה ע"כ הוא לא הביא את ר' יהודה שאומר עד ז' שעות במשנתנו.

ורק לאחר מכן תפילת המנחה ולאחר מכן תפילת הערב, שלא כמו בפרק ראשון כשהמשנה דנה בענין ק"ש נקטה המשנה תחלה את ק"ש של ערבית כפי שהסדר הוא למעשה שהרי היום הולך אחר הלילה א"כ התפילה הראשונה היא תפילת ערבית ולא תפילת שחרית מדוע כאן המשנה שנתה את הסדר, מסביר כאן הצ"ח שכפי שנראה בהמשך הגמרא יש לנו מחלוקת בגמרא מי הוא זה שתיקן לנו את סדר התפילות, האם האבות אברהם יצחק ויעקב תיקנו לנו את התפילות או שכנסת הגדולה תיקנו לנו את התפילות כנגד הקרבנות, אומר הצ"ח שלשני השיטות התפילה הראשונה היא תפילת שחרית שבין אם אבות תקנו לנו את התפילות א"כ אברהם אבינו שהוא זה שתיקן את תפילת שחרית הוא היה הראשון ע"כ כאן נקטנו תפילת השחר ראשונה וגם אם אנחנו אומרים שכנגד תקנו לנו את זה כנגד הקרבנות כידוע בקרבנות הסדר הוא הפוך שעל אף שתמיד אנחנו אומרים שהיום הולך אחרי הלילה שלפניו בקרבנות זה להיפך שהלילה הולך אחרי היום שלפניו ועל כן התפילות שתוקנו כנגד הקרבנות או התפילה הראשונה שזהו כנגד הקרבן הראשון שזהו ביום זהו תפילת שחרית שזהו כנגד תמיד של שחר ורק לאחר מכן מנחה ורק לאחר מכן ערבית שלפי סדר הקרבנות קרבן שבא בלילה הוא בא לפי הסדר של היום שלפניו.

נמרא.

שואלת הגמרא ורמינהו איך אמרנו במשנה שתפילת השחר זמנה עד חצות למדנו **מצותה עם הנץ החמה** שמצות תפילת שחרית זה מיד לאחר הנץ החמה **כדי שיסמוך גאולה לתפלה** שיש מצוה מיוחדת לסמוך את ברכות ק"ש שזה הוא ברכת הגאולה להסמיך את זה מיד להתפילה וכיון שק"ש מצותה לפני הנץ החמה על כן מצוה להקדים ולהתפלל מיד עם הנץ החמה כדי להסמיך את זה לברכות ק"ש כדי שיסמוך גאולה לתפילה ונמצא **מתפלל ביום** שלפי זה יצא שהוא מתפלל תפילת שחרית ביום, למעשה אפשר היה כאן להבין את הקושיא לכאורה שכיון שאנחנו רואים שמצוה להסמיך גאולה לתפילה אפשר היה לומר באמת שמצות ק"ש זהו עם הנץ החמה לפני הנץ וכיון שמוכרחים להסמיך גאולה לתפילה על כן הגמרא מקשה איך אנחנו אומרים שתפילת שחר עד חצות הרי צריך להסמיך גאולה לתפילה ועל כן מוכרחים להתפלל מיד אחרי הנץ כדי להסמיך את ק"ש להתפילה, אבל אומר הצ"ח א"א לומר שזוהי הקושיא כיון שבין כה וכה זמני ק"ש ותפילה חלוקים שהרי זמן ק"ש הוא עד ג' שעות וזמן תפילה הוא עד ד' שעות א"כ בהכרח שהזמנים כאן לא קובעים שתמיד חייב להיות ביחד שבהכרח שאדם שהוא אנוס או אנשים שהם פטורים מן התפילה מאיזה שהיא סיבה או שהם פטורים מק"ש מאיזה שהיא סיבה שהם לגבי האותם אנשים אמורים הזמנים של ק"ש ותפילה זמנים נפרדים, זמן של ג' שעות וזמן של ד' שעות א"כ בהכרח שלא זו היא הקושיא שכיון שאנחנו מוכרחים

הצ"ח כאן מסביר מדוע המשנה התחלה עם תפילת השחר

עדיין ע"י תפילה נוספת, וא"כ אנחנו רואים שזמן תפילת שחרית הוא יותר מחצות היום.

אומרת הגמרא אה"נ עד חצות יהבי ליה שכר תפלה בזמנה עד חצות היום כשהוא מתפלל תפילת שחרית הוא מקבל שכר עבור תפילה בזמנה מכאן ואילך שכר תפלה יהבי ליה שכר תפלה בזמנה לא יהבי ליה אחרי חצות כשהוא רק מתפלל תפילת תשלומין אז הוא מקבל באמת שכר תפילה שהוא יוצא שהוא לא נקרא אדם שלא התפלל שחרית שהרי הוא השלים את תפילת שחרית והוא כן התפלל את התפילה הזאת אבל שכר תפילה בזמנה לא יהבי ליה, את השכר של תפילה בזמנה זה אין לו, שהוא עבר על תפילה בזמנה ואת זה הוא לא יקבל.

שואלת הגמרא איבעיא להו מעה ולא התפלל מנחה מהו שיתפלל ערבית שתים, בדעתו של ר' יוחנן למדנו רק שאדם שטעה ולא התפלל ערבית יתפלל בשחרית שתים וכמו כן אדם שטעה ולא התפלל שחרית מתפלל במנחה שתים, מה קורא אבל אם אדם שטעה ולא התפלל מנחה האם הוא יכול להתפלל גם בערבית שתים, ומסבירה הגמרא מה הם צדדי האיבעיא מדוע שנחשוב שאדם שלא התפלל מנחה יהיה שונה מאדם שלא התפלל שחרית.

אם תמצא לומר מעה ולא התפלל ערבית מתפלל שחרית שתים אם תביא לי ראייה מזה שלמדנו בדעתו של ר' יוחנן שטעה ולא התפלל ערבית הוא יכול להתפלל שחרית שתים אין לנו משם ראייה, מדוע, משום דחד יומא הוא שערבית ושחרית זה נחשב ליום אחד דבתיב (בראשית א') ויהי ערב ויהי בקר יום אחד שהערב הולך אחרי הבוקר שאחריו א"כ כשהוא לא התפלל ערבית כשהוא בא להשלים את זה למחרת בשחרית יוצא שזה באותו היום הוא בא להשלים תפילה של אותו היום על כן אנחנו אומרים שהוא יכול להשלים אבל הכא תפלה במקום קרבן היא אבל כאן הרי אנחנו אומרים שהתפילות הם במקום הקרבנות וא"כ יש לנו צד לומר וביון דעבר יומו בטל קרבנו כיון שהוא לא התפלל מנחה עכשיו כשהוא בא להשלים את זה במעריב הרי זה כבר נחשב ליום שני ליום חדש וכיון דעבר יומו בטל קרבנו.

או דילמא או שנאמר לא, כיון דצלותא רחמי היא כל אימת דבעי מצלי ואויל כיון שתפילה זהו בקשת רחמים ובקשת רחמים תמיד הזמן של בקשת רחמים על כן כל אימת דבעי מצלי על כן אין הברדל בין תפילת ערבית להשלים את זה בשחרית לתפילת מנחה להשלים את זה בערבית.

אומרת הגמרא תא שמע דאמר רב הונא בר יהודה אמר רבי יצחק אמר רבי יוחנן מעה ולא התפלל מנחה מתפלל ערבית שתים שאדם שטעה והוא לא התפלל מנחה הוא יכול גם להשלים בערבית ומתפלל ערבית שתים, ואין בזה משום דעבר יומו בטל קרבנו ואין בזה באמת את הענין הזה של קרבנות של עבר יומו בטל קרבנו שאת הענין הזה אין באמת בתפילות שאפילו שהוא עבר ולא התפלל מנחה מ"מ הוא יכול עדיין להשלים את זה בתפילת מעריב אפילו שזה נחשב ליום חדש.

שואלת הגמרא מיתבי למדנו, מה שכתוב בפסוק (קהלת א')

להסמיך גאולה לתפילה א"כ בהכרח כבר שהתפילה צריכה להיות עם הנץ החמה, אלא הקושיא היא כאן שאנחנו רואים שלהיפך שהזמן של תפילה הוא באמת מיד עם הנץ החמה וזו היא קושיא הגמרא כאן שאיך אנחנו אומרים שתפילת השחר זה עד חצות הרי כאן אנחנו רואים שמצות תפילה זה דווקא מיד לאחר הנץ החמה.

אומרת הגמרא אין הכי נמי אבל כי תניא ההיא לותיקין מה שלמדנו כאן שמצותה עם הנץ החמה זה דווקא לזריזין המקדימים למצות ומשתדלים לעשות כל דבר מיד בתחלת זמנו, דאמר רבי יוחנן ותיקין היו גומרים אותה עם הנץ החמה וכולי עלמא עד חצות שהותיקין הזריזין המקדימים למצות שהם עושים כל דבר מיד בתחלת הזמן מיד ברגע האפשרי הם מיד עושים את המצוה הם היו גומרים אותה עם הנץ החמה אבל כו"ע מסימים אותה עד חצות.

שואלת הגמרא ותו לא וכי אפשר להמשיך ולהתפלל גם אחרי חצות, והאמר רב מרי בריה דרב הונא בריה דרבי ירמיה בר אבא אמר (בשמו של) רבי יוחנן מעה אדם שטעה ולא התפלל ערבית והוא למחרת בבקר כשכבר הגיע זמן תפילת שחרית הוא נזכר מתפלל בשחרית שתים הוא מתפלל שני י"ח בתפילת שחרית ועי"ז הוא משלים את תפילת ערבית, כמו כן שחרית מתפלל במנחה שתים כמו כן אם אדם טעה והוא לא התפלל שחרית והוא נזכר לאחר שעבר כבר תפילת שחרית הוא מתפלל במנחה שתים, א"כ אנחנו רואים שכולי יומא מצלי ואויל והיינו שהוא יכול כל היום לחזור ולהתפלל, והגמרא עכשיו למדה כאן כפי שהצל"ח מסביר שמה הכוונה בטעה ולא התפלל ערבית מתפלל בשחרית שתים, שזה פשוט היה למקשן שאם עבר זמן תפילת ערבית לדוגמא וכבר הגיע זמן תפילת שחרית והוא עדיין לא התפלל שחרית אז ודאי שהוא יכול להמשיך ולהתפלל ערבית, כמו כן אם עבר זמן תפילת שחרית עבר חצות היום הגיע זמן תפילת מנחה הוא עדיין יכול להתפלל שחרית, אלא שר' יוחנן כשהוא אומר טעה ולא התפלל ערבית מתפלל בשחרית שתים וכמו כן בשחרית מתפלל במנחה שתים הכוונה אם כבר הגיע זמן תפילת ערבית והוא כבר התפלל ערבית או שהגיע זמן תפילת מנחה והוא כבר התפלל מנחה עכשיו הוא רק נזכר שהוא לא התפלל שחרית או אחרי שהוא כבר התפלל שחרית רק עכשיו הוא נזכר שהוא עדיין לא התפלל ערבית על זה בא ר' יוחנן ואומר מתפלל בשחרית שתים, הוא יכול עכשיו עדיין להשלים את תפילת ערבית ג"כ אחרי שהוא כבר התפלל תפילת שחרית, כמו כן ג"כ במנחה שהוא יכול עדיין להתפלל שחרית אפילו שהוא כבר התפלל מנחה, כך הבין המקשן בדעתו של ר' יוחנן וזה הכוונה טעה ולא התפלל שר' יוחנן בא לחדש שאפילו שהוא כבר התפלל את התפילה המאוחרת יותר מ"מ יכול עדיין לחזור ולהתפלל את התפילה הקודמת שהוא שכת, וא"כ הוא מקשה מכאן טוב מאד, איך אנחנו אומרים שזמן תפילת שחרית הוא רק עד חצות היום ותו לא, הרי אנחנו רואים שהוא יכול להמשיך ולהתפלל ג"כ לאחר חצות ולא רק זה אלא אפילו אם הוא כבר התפלל מנחה בא ר' יוחנן ואומר שהוא יכול עדיין להתפלל שתים הוא יכול להשלים

בטל קרבנו ועל כן לא שייך להשלים את תפילת המוסף, ועל כן באמת הגמרא כאן לא דנה בענין תפילת מוסף שתפילת מוסף ודאי אין לה תשלומין.

עוד מוסיפים כאן התוס' שכל מה שאנחנו דנים כאן תפילת תשלומים זה דווקא בזמן התפילה הסמוכה לה, לדוגמא אדם שלא התפלל שחרית והוא בא להשלים אותה בזמן תפילת המנחה, אבל מה קורא אם הוא כבר עבר גם את זמן תפילת המנחה אז אפילו שמנחה הוא כן התפלל כך שיצא שהוא חייב רק את תפילת שחרית מ"מ הוא כבר לא יכול להשלים את זה לאחר מכן בערבית שכל דיני תשלומין זה דווקא בזמן התפילה הסמוכה לאותה תפילה שהוא החסיר אבל לא לאחר מכן, כך אומרים כאן התוס'.

- דף כ"ו ע"ב

אומרת הגמרא תנו רבנן טעה ולא התפלל מנחה בערב שבת אדם שטעה ולא התפלל תפילת המנחה בערב שבת והוא נזכר כשכבר זמן שבת, אומרת הברייתא מתפלל בליל שבת שתיים וצריך להוסיף כאן כפי גירסת הגר"א כאן שתיים של שבת, שהוא מתפלל בליל שבת כשהוא בא להשלים את תפילת המנחה של ערב שבת הוא מתפלל שתי תפילות של שבת, שע"ז שהוא מתפלל תפילה השניה של שבת בזה הוא משלים את תפילת המנחה תפילה של חול, כמו כן אומרת הברייתא טעה ולא התפלל מנחה בשבת אם אדם טעה ולא התפלל תפילת המנחה בשבת אז מתפלל במוצאי שבת שתיים של חול אז כשהוא בא להשלים את תפילת המנחה של שבת אז ההלכה מתפלל במוצ"ש שתיים של חול, אז כשהוא בא להשלים את התפילה של מנחה שהוא החסיר תפילת מנחה של שבת הוא מתפלל במו"ש שתי תפילות של חול ובזה הוא משלים את תפילת המנחה של שבת.

אומרת הברייתא מבדיל בראשונה ואינו מבדיל בשניה הרי בתפילה של מוצ"ש צריך להבדיל ע"ז שאומרים אתה חוננתנו אז ההבלה הזאת את זה הוא מבדיל בראשונה ואינו מבדיל בשניה, שההלכה תמיד בתפילת התשלומין שהתפילה הראשונה שהאדם מתפלל הוא מתפלל לחובת השעה ורק לאחר מכן התפילה הנוספת היא זו שבאה להשלים את התפילה שהחסירו, א"כ כשהוא בא להתפלל במו"ש הוא בא להשלים את תפילת השבת, אז התפילה הראשונה השמונה עשרה הראשון זה הוא תפילת מוצ"ש ורק התפילה הבאה לאחר מכן היא זו שתהיה התפילה שתשלים לא את תפילת מנחה של שבת, א"כ כשהוא בא להבדיל הוא צריך להבדיל בתפילה שאותה הוא מתפלל לחובת השעה, על כן מבדיל בראשונה, את ההבדלה הוא אומר בש"ע הראשון שזהו התפילה שהוא מתפלל לחובת מו"ש, ואינו מבדיל בשניה, ובש"ע השניה שאת זה הוא מתפלל לחובת מנחה של שבת בזה הוא כבר לא אומר הבדלה, ואם הבדיל בשניה ולא הבדיל בראשונה ואם הוא שינה את הסדר, הוא אמר הבדלה בש"ע השניה ולא הבדיל בראשונה ובש"ע הראשון הוא לא הבדיל הוא לא אמר הבדלה אז אומרת הברייתא שניה עלתה לו ראשונה לא עלתה לו את הש"ע השניה הוא יצא ידי חובה וזה עלה לו לחובת תפילת מוצ"ש, ראשונה לא עלתה לו, והתפילה הראשונה לא עלתה לו והוא לא יצא ידי חובה

מעות לא יוכל לתקן וחסרון לא יוכל להמנות אומרת הברייתא מעות לא יוכל לתקן מה הכוונה מעוות כזה שא"כ כבר לתקן אותו, זה שבטל קריאת שמע של ערבית וקריאת שמע של שחרית אדם שעבר ולא קרא ק"ש של ערבית וק"ש של שחרית זה מעוות שא"כ לתקן אותו, או תפלה של ערבית או תפלה של שחרית או אדם שביטל תפילה של ערבית או אדם שביטל תפילה של שחרית זה נחשב למעוות לא יוכל לתקן, וכמו כן וחסרון לא יוכל להמנות זה שנמנו חביריו לדבר מצוה ולא נמנה עמהם חביריו שנמנו ביחד לעשות דבר מצוה והוא לא הצטרף אליהם לאותה דבר מצוה זה חסרון לא יוכל להמנות, א"כ הרי אנחנו רואים שאדם שביטל תפילה זה דבר שא"כ לתקן אותו כאן אנחנו אומרים שאדם שלא התפלל שחרית הוא יכול עדיין להשלים את זה במנחה.

אומרת הגמרא אמר רבי יצחק אמר רבי יוחנן הכא במאי עסקינן שבטל במזיד הפסוק הזה שהברייתא לומדת ממנו שאדם שביטל תפילה לא יכול להשלים אותה זה דווקא באופן שהוא ביטל את זה במזיד שהוא זכר ולא התפלל אז זה באמת מעוות לא יכול לתקן אבל באופן שאדם טעה ולא התפלל מנחה שזה היה שוגג וזה לא היה מזיד אז באמת הוא יכול להשלים את תפילת שחרית הוא יכול להשלים במנחה מנחה הוא יכול להשלים בערבית וערבית הוא יכול להשלים בשחרית שלמחרת.

אומרת הגמרא אמר רב אשי דיקא נמו אפשר באמת לדייק את זה מדבריו של ר' יוחנן עצמו דקתני בטל ולא קתני טעה שמע מינה שזה מה שכתוב בברייתא ביטל אז זה אנחנו רואים שדווקא באופן שהוא ביטל ק"ש של ערבית הוא ביטל תפילה של ערבית אז זה נחשב למעוות לא יוכל לתקן, משא"כ בדבריו של ר' יוחנן כתוב טעה ולא התפלל ערבית אז באמת הוא כן יכול להשלים ואז זה באמת לא נחשב למעוות לא יוכל לתקן.

התוס' כאן בד"ה טעה דנים מדוע הגמרא בכלל שואלת על תשלומי תפילת ערבית, הרי תפילת ערבית כפי שכבר ביארנו במשנה שהמשנה נקטה תפילת הערב אין לה קבע בגלל שתפילת ערבית רשות, א"כ כשתפילת ערבית רשות מה שייך לדון תשלומי לגביה, אם הוא לא התפלל את הרשות אז הוא לא התפלל, מדוע הוא כלל צריך להשלים את זה, אומרים התוס' שכל מה שאנחנו אומרים שתפילת ערבית רשות זה רק לענין מצוה אחרת, שלדוגמא אדם שיש לו מצוה אחרת מצוה עוברת אז אנחנו אומרים שמצוה עוברת דוחה את תפילת ערבית כיון שתפילת ערבית נחשבת לרשות לענין מצוה אחרת שהיא עוברת זמנה והוא לא יוכל לקיים אותה אח"כ אז המצוה ההיא דוחה את תפילת ערבית, אבל כשאין לו מצוה אחרת שעוברת אז באמת תפילת ערבית לא נחשבת לרשות ועל כן כבר מתאים לדון לגבי זה ג"כ דיני תשלומים.

ובענין תפילת מוסף אומרים התוס' זה ודאי שאין לו תשלומין שתפילת מוסף א"כ שאדם יקרא את פרשת הקרבנות בשעה שכבר עבר זמן מוסף וכבר עכשיו בזמן זה לא ראוי להקריב את הקרבנות וכל מה שנתקנה תפילת מוסף זה רק בגלל "ונשלמה פרים שפתינו" מזה ודאי אנחנו אומרים שעבר זמנו

כך שלא היה לו תפילת תשלומין עבור מנחה של שבת.

והפירוש הוא כך, שהברייתא כאן למדה שהאדם שהתפלל ערבית במו"ש ולא אמר הבדלה בתפילתו לא יצא ידי חובתו וצריך לחזור ולהתפלל כפי שנראה הגמרא באמת תקשה על כך שההלכה היא לא כך שכיון שהאדם מבדיל לאחר מכן על הכוס על כן אפילו שהוא לא הבדיל בתפילתו מ"מ הוא יצא ידי חובתו, אבל הברייתא כאן למדה שהאדם שהתפלל ולא הבדיל לא יצא ידי חובתו על כן התפילה הראשונה שהיא זו התפילה שהוא מתפלל לחובת מו"ש שהרי כך הוא הסדר שתחלה צריך להתפלל את התפילה של חובת השעה, ובה הוא לא הבדיל, על כן ראשונה לא עלתה לו, בה הוא לא יצא ידי חובה שהרי הוא התפלל תפילה של מו"ש בלי הבדלה, והברייתא כאן סוברת שהוא לא יצא ידי חובתו על כן ראשונה לא עלתה לו, שניה, והש"ע השניה, היא כן עלתה לו אבל היא לא עלתה לו כתפילת השלמה של שבת אלא היא עלתה לו כתפילת מו"ש שהוא יצא ידי חובתו בתפילת ערבית והוא עדיין צריך תפילת תשלומין, על אף שלכאורה הרי הסדר הוא לא כך, לכאורה הרי הש"ע הראשון הוא מתפלל לחובת השעה, הש"ע השני הוא תפילת תשלומין, אם אנחנו אומרים שהראשונה לא עלתה לו א"כ לא עלה לו כאן התפילת מו"ש א"כ השניה כן צריכה לעלות לו לחובת לחובת השלמה של מנחה, שהרי הש"ע השניה אם אנחנו אומרים עלתה לו זה היה צריך להשלים לו מנחה, אומרת כאן הברייתא לא, השניה עלתה לו אבל לחובת מו"ש.

ומסביר כאן רש"י כך, שאנחנו אומרים שאדם כשהוא מתחיל להתפלל שני תפילות או התפילה הראשונה ודאי אפילו אם הוא למעשה לא הבדיל בה ודאי הוא לא שינה מן הסדר וודאי שהוא באמת התכוון בש"ע הראשונה להתפלל לחובת השעה אלא שהוא לא יצא ידי חובתו כיון שהוא לא הבדיל בה, עכשיו בש"ע השניה כיון שאנחנו רואים שהוא מבדיל בה אומר רש"י, א"כ אנחנו רואים שהוא חזר בו ממחשבתו, כך מסביר כאן הב"ח בדעתו של רש"י, אנחנו רואים שהוא חזר בו ממחשבתו הראשונה להתפלל את הש"ע הראשונה כמוצ"ש והוא עכשיו דעתו להתפלל עכשיו את הש"ע השניה ועל כמוצ"ש שהרי אנחנו רואים שהוא מבדיל בש"ע השניה, ועל כן השניה עלתה לו לתפילת מוצ"ש ולא לתפילת שבת.

האחרונים למעשה מקשים כאן על רש"י, מדוע רש"י צריך להגיע לסברא הזאת שכיון שהוא הבדיל בה על כן הוא לא יוצא ידי חובת תפילת שבת בש"ע השניה, הרי הש"ע השניה בין כה וכה הוא לא יכול לצאת ידי חובת תפילת שבת שהרי אחרי שהוא התפלל כבר את הש"ע הראשונה והוא לא יצא ידי חובתו הרי למעשה הוא כאילו מחזיק עדיין לפני התפילה כלל שהרי הש"ע הראשונה לא עלתה לו, א"כ אם אנחנו אומרים שהוא עכשיו בש"ע השניה התכוון להתפלל תפילת שבת זה בין כה וכה לא יעזור לו הוא לא יוצא ידי חובה זה כאילו שהוא התכוון בש"ע הראשון להתפלל תפילת שבת כאילו הוא הקדים את תפילת התשלומין לתפילת החובה, וכשאדם מקדים את תפילת התשלומין לתפילת החובה הוא לא יוצא ידי חובתו, א"כ לא צריך להגיע כאן לסברא שכיון שהוא הבדיל בש"ע השניה בגלל זה זה לא עלה לו ידי חובת

שבת בגלל זה הוא לא יצא ידי חובת ההשלמה.

על כן אומר באמת המהרש"א שצריך להדחק כאן ברש"י ולומר שמה שהוא מוסיף כאן את הסברא שכיון שהוא הבדיל הוא מגלה בדעתו שהוא רוצה כאן תפילת ערבית באמת לא צריך את זה לגבי זה שהוא לא יוצא כאן ידי תפילת שבת, שתפילת שבת באמת הוא בין כה וכה לא יוצא ידי חובתו כיון שהוא עדיין לא התפלל תפילת ערבית של מוצ"ש שהרי הראשונה לא עלתה לו על כן בין כה וכה הוא לא יכול עדיין להתפלל תפילת שבת תפילת ההשלמה, אלא כל הסברא הזאת נצרכת שהוא באמת יצא ידי חובת ערבית, שאם הוא התכוון בש"ע השניה לצאת ידי חובת שבת הוא לא היה יוצא ידי חובתו לא ידי שבת ולא ידי מוצ"ש, אלא בגלל שהוא הבדיל בזה הוא מגלה דעתו שהוא חוזר בו ממה שהוא חשב קודם להתפלל את הש"ע הראשון בשביל מוצ"ש ועכשיו הוא רוצה להתפלל בשביל מוצ"ש זו היא הסיבה שהש"ע השני באמת מועיל לו למוצ"ש.

אבל הלשון ברש"י באמת לא משמע כך על כן כותב כאן הרש"ש, ולמעשה זה מובא ג"כ בפרי חדש, שהכוונה היא כאן כך, שמה שאנחנו אומרים שתמיד אדם שהקדים את תפילת התשלומין לתפילת החובה הוא לא יוצא ידי חובתו זה דווקא באמת כשהוא הקדים מלכתחלה, יש לו שני ש"ע והוא יתפלל את הראשון לחובת התשלומים ואת השני לחובתו, אבל אם הש"ע הראשונה הוא יתפלל באמת לשם חובה אבל הוא לא יצא ידי חובתו מאיזה שהיא סיבה והוא צריך לחזור ולהתפלל אז הוא כבר יכול להקדים את תפילת התשלומין, או אנחנו כבר לא נאמר שהוא לא יצא ידי חובתו, על כן כאן כיון שהש"ע הראשונה הוא באמת התפלל לחובת מוצ"ש אלא שהוא לא יצא ידי חובתו כיון שהוא לא הבדיל בה על כן אם הוא עכשיו היה מתכוון בש"ע השניה לחובת התשלומין הוא באמת היה יוצא ידי חובתו, שלא כפי שהמהרש"א כותב שהוא לא יוצא ידי חובתו אלא הוא כן היה יוצא ידי חובתו, על כן אנחנו מוכרחים להגיע לסברא שכיון שהוא הבדיל בזה על כן הוא גילה בדעתו שהוא מתכוון להתפלל כאן תפילת מוצ"ש שאם הוא לא היה מתכוון כך הוא היה יוצא ידי תפילת שבת, על כן אנחנו אומרים ששניה עלתה לו למוצ"ש כיון שהוא הבדיל בזה וזו היא הסברא שהוא יוצא ידי חובת תפילת מוצ"ש והוא לא היה לו כאן עדיין תפילת תשלומין.

שואלת הגמרא ל**מימרא** יוצא לנו כאן **דכיון דלא אבדיל בקמייתא כמאן דלא צלי דמי** שהברייתא כאן סוברת שכיון שהוא לא הבדיל בש"ע הראשון אז הוא לא יצא ידי חובת ש"ע כיון שהוא לא הבדיל דכיון דלא אבדיל בקיימתא כמאן דלא צלי דמי, ו**מהררינן** ליה ומחזירים אותו, שהוא חייב לחזור ולהתפלל, ו**רמינהו** והרי למדנו בברייתא **טעה ולא הזכיר גבורות נשמים בתחיית המתים** אדם שטעה ולא הזכיר משיב הרוח ומוריד הגשם בג' הברכות הראשונות בתחיית המתים, וכמו כן **ושאלה בברכת השנים** וכמו כן הוא לא הזכיר ותן טל ומטר בברכת השנים **מחזירין אותו** הוא צריך לחזור ולהתפלל, אבל **הבדלה בחונן הדעת** אם הוא שכח להבדיל בברכת חונן הדעת, **אין מחזירין אותו** לא צריך להחזיר אותו, הוא לא צריך לחזור ולהתפלל, מדוע,

מפני שיכול לאומרה על הכוס שהרי הוא חוזר ומבדיל כביתו על הכוס על כן הוא לא צריך לחזור ולהתפלל, הרי אנחנו רואים שההלכה היא שאדם שטעה ולא הבדיל בחונן הדעת לא צריך לחזור ולהתפלל, א"כ קשה על הברייתא הקודמת.

אומרת הגמרא קשיא הגמרא באמת נשאת בקושיא.

ולמעשה באמת נפסק להלכה כפי הברייתא השניה שאדם שטעה ולא הבדיל בחונן הדעת לא צריך לחזור ולהתפלל כיון שיכול לאמרה על הכוס.

התוס' כאן מקשים מיד שהרי אנחנו רואים שהבדלה על הכוס זה לא היה דבר תמידי, שכשכלל ישראל היו במצב של עניות עדיין לא היה התקנה של להבדיל על הכוס אח"כ ורק לאחר שהעשירו אז רק קבעו את ההבדלה על הכוס ורק אז באמת יצא שאם הם התפללו וטעו ולא הזכירו הבדלה בחונן הדעת או הם לא צריכים לחזור, אבל לפני שהיתה התקנה שמבדילים על הכוס אה"נ כן היה צריך לחזור ולהתפלל, א"כ שואלים התוס' אפשר היה הרי להקים כאן את הברייתא שאומרת שהוא לא יצא ידי חובתו שמדובר לפני שהעשירו, לפני שעדיין קבעו את ההבדלה על הכוס שאז באמת צריך לחזור ולהתפלל, אלא שאומרים התוס' שלא מצאנו ברייתות שנשנו באותה תקופה ועל כן הגמרא לא רצתה לתרץ כך, שלא מצאנו ברייתא שנשנתה בין התקופה שהעשירו דהיינו באותה תקופה שההבדלה לא היתה מתוקנת על הכוס.

אבל הרא"ש מביא כאן בשם הרב האי גאון שעל אף שלמעשה הגמרא כאן נשאת בקושיא ואנחנו פוסקים להלכה כפי הברייתא השניה שהאדם כן יוצא ידי חובתו כשהוא לא הבדיל בחונן הדעת מ"מ ההלכה של הברייתא הראשונה קיימת ג"כ להלכה למעשה לדידן, והיינו שאם אדם בא להשלים את תפילת מנחה של שבת במוצ"ש והוא הבדיל בשניה ולא בראשונה או אנחנו אומרים באמת שההלכה היא כפי הברייתא הקודמת שהוא יצא ידי חובתו בש"ע השניה למוצ"ש והוא עדיין צריך להשלים את תפילתו הראשונה, ומדוע, כאן כבר אומר הרב ה"ג את הסברא שאמרנו קודם ברש"י, שכיון שהוא מבדיל בש"ע השניה בזה הוא מגלה בדעתו שהוא מתכוון להתפלל את הש"ע השניה לחובת השעה ובוז הוא לא הבדיל בש"ע הראשונה בזה הוא מגלה שבש"ע הראשונה הוא באמת התכוון להתפלל תפילת התשלומין על כן ב"ח הראשונה הוא לא יוצא ידי חובתו כיון שהוא הקדים את תפילת התשלומין לתפילת החובה ובי"ח השניה הוא יוצא ידי חובתו תפילת מוצ"ש כיון שהוא מתפלל את התפילה שהרי זה מה שהוא מתכוון להתפלל עי"ז שהוא מבדיל בי"ח הזאת אנחנו רואים כאן את כוונתו שבי"ח הראשונה הוא התכוון להתפלל של שבת ובי"ח השניה שבה הוא מבדיל הוא מתכוון להתפלל את של מוצ"ש ע"כ בי"ח השניה הוא יוצא ידי חובתו של מוצ"ש ובראשונה הוא לא יוצא ידי חובתו שהרי הוא הקדים את תפילת התשלומין לחובה, זוהי סברת הרב ה"ג ועל כן הוא אומר שעל אף שאנחנו לא פוסקים להלכה כפי הברייתא הראשונה שהוא לא יצא ידי חובתו בתפילה שהוא לא הבדיל בה אבל בדוגמא של הברייתא הראשונה בה באמת ההלכה היא כך שהוא יוצא ידי

חובתו בהבדלה בי"ח השניה למוצ"ש, ולמעשה הצ"ח אומר שמדוע רש"י נקט בסברתו את הסברא הזאת של הואיל והבדיל בה כדי לרמוז לנו שבאמת ההלכה כפי הברייתא הזאת כיון שיש כאן את הסברא הזאת על כן באמת ההלכה היא כפי הברייתא הזאת על אף שאנחנו לא נוקטים בנקודה הזאת כפי הברייתא שאם הוא לא הבדיל הוא לא יצא ידי חובתו מ"מ כיון שיש כאן סברא שכשהוא מבדיל בשניה הוא מגלה בדעתו שהוא רוצה להתפלל את השניה לשם חובה על כן הוא באמת יוצא ידי חובה בשניה לשם חובה וזה גם מגלה לנו שהראשונה היתה לשם תשלומין ועל כן בה הוא לא יצא ידי חובתו.

ממשיכה הגמרא איתמר למדנו רבי יוסי ברכי חנינא אמר **תפלות אבות תקנום** ריב"ח סובר שכל התפילות שאנחנו מתפללים האבות תקנו אותם, דהיינו אברהם תיקן תפילת שחרית יצחק תיקן תפילת מנחה ויעקב תיקן תפילת ערבית, **רבי יהושע בן לוי אמר תפלות כנגד תמידין תקנום** שתפילות לא האבות תקנו אותם אלא אנשי כה"ג תיקנו אותם והם תיקנו אותם כנגד הקרבנות.

אומרת הגמרא **תניא כוותיה דרבי יוסי ברכי חנינא ותניא כוותיה דרבי יהושע בן לוי** למדנו ברייתא כריב"ח וגם למדנו ברייתא כריב"ל.

תניא כוותיה דרבי יוסי ברכי חנינא אברהם תקן תפלת שחרית למדנו בברייתא שאברהם הוא זה שתיקן את תפילת שחרית **שנאמר** (בראשית י"ט) **וישכם אברהם בבקר אל המקום אשר עמד שם ואין עמידה אלא תפלה שנאמר** (תהלים ק"ו) **ויעמד פינחס ויפלל** הרי אנחנו רואים שעמידה נקרא תפילה ואברהם השכים בבקר אל המקום אשר עמד שם דהיינו המקום אשר התפלל שם הרי שאברהם הוא זה שתיקן תפילת שחרית "וישכם אברהם בבקר, יצחק תקן תפלת מנחה **שנאמר** (בראשית כ"ד) **ויצא יצחק לשוח בשדה לפנות ערב בזמן מנחה ואין שיחה אלא תפלה** מה שכתוב ויצא יצחק לשוח בשדה הכוונה שהוא יצא להתפלל בשדה לפנות ערב בזמן המנחה, מנין אנחנו יודעים שאין שיחה אלא תפילה **שנאמר** (תהלים ק"ב) **תפלה לעני כי יעמף ולפני ה' ישפך שיחו** הרי ששיחו הכוונה תפילה וא"כ גם כאן ויצא יצחק לשוח בשדה הכוונה שהוא הלך להתפלל וכאן הוא תיקן תפילת מנחה, יעקב תקן תפילת ערבית **שנאמר** (בראשית כ"ח) **ויפגע במקום וילן שם ואין פגיעה אלא תפלה** ושם היה בזמן מערב ע"כ ויפגע במקום הכוונה שהוא התפלל באותו המקום ואז הוא תיקן תפילת ערבית, מנין אנחנו יודעים שפגיעה הכוונה תפילה **שנאמר** (ירמיהו ז') **ואתה אל תתפלל בעד העם הזה ואל תשא בעדם רנה ותפלה ואל תפגע בי** הרי אנחנו רואים שפגיעה הכוונה תפילה א"כ "ויפגע במקום" יעקב התפלל שם ואז הוא תיקן תפילת ערבית.

וכמו כן אומרת הגמרא **ותניא כוותיה דרבי יהושע בן לוי** למדנו גם ברייתא כריב"ל, שלמדנו בברייתא **מפני מה אמרו תפלת השחר עד חצות** מדוע הת"ק במשנה אצלנו שהוא סובר שתפילת שחרית זמנה עד חצות מדוע באמת זמן תפילת שחרית הוא עד חצות, אומרת הברייתא **שהרי תמיד של**

חולק ג"כ בזמן הקרבת הקרבנות, וכך מקשה כבר בספר נזחלת דוד.

ממשיכה הברייתא ומפני מה אמרו תפלת הערב אין לה קבע, שהרי אברים ופדרים שלא נתעכלו מבערב קרבים והולכים כל הלילה האברים ופדרים שהם האימורים שהיו מקריבין מן הקרבנות ע"ג המזבח, החלקים האלה אם הם לא הספיקו להקריב אותם מבעוד יום היו מקריבים אותם כל הלילה, ועל כן כנגד זה תיקנו תפילת ערבית ועל כן ג"כ זמן תפילת ערבית הוא כל הלילה, ומפני מה אמרו של מוספין כל היום שהרי קרבן של מוספין קרב כל היום, זוהי דעתו של ת"ק, רבי יהודה אומר עד שבע שעות שהרי קרבן מוסף קרב והולך עד שבע שעות שהרי גם קרבן מוסף אליבא דר' יהודה היה קרב והולך רק עד ז' שעות ולאחר מכן אסור היה להקריב את קרבן המוסף ועל כן ג"כ תפילת מוסף ג"כ רק עד ז' שעות.

אומרת הברייתא ואיזו היא מנחה גדולה משש שעות ומחצה ולמעלה ממתי הוא זמן תפילת מנחה גדולה, זה מ' שעות ומחצה ולמעלה, דהיינו למעשה מעיקר הדין זמן תפילת המנחה היה צריך להתחיל מיד בתחלת השעה השביעית דהיינו מיד לאחר חצות היום היה צריך להתחיל זמן תפילת המנחה, אלא שאנחנו לא יודעים בדיוק מתי מתחילה השעה השביעית על כן קבעו את הזמן משש שעות ומחצה ולמעלה, שרק אחרי שעברה כבר חצי שעה מן השעה השביעית של היום רק אז אפשר להתחיל להתפלל תפילת מנחה ואז מתחיל זמן מנחה גדולה, ואיזו היא מנחה קטנה וממתי מתחיל זמן מנחה קטנה מתשע שעות ומחצה ולמעלה.

שואלת הגמרא איבעיא להו רבי יהודה פלג מנחה קמא קאמר או פלג מנחה אחרונה קאמר מה שר' יהודה אומר שאפשר להתפלל תפילת המנחה עד פלג המנחה, עד חצי מזמן המנחה, איזה מחנה הוא מתכוון לחצות כאן שעל זה הוא אומר שעד אז אפשר להתפלל מחנה, האם פלג מנחה קמא קאמר או פלג מחנה אחרונה קאמר, למעשה ברש"ש הוא מסתפק מה פירוש האיבעיא כאן, האם פלג מנחה קמא הכוונה פלג מנחה גדולה, והיינו שנקח את כל זמן מנחה גדולה משש שעות ומחצה ועד לסוף היום שזהו ה' וחצי שעות נחצה אותם לשנים יצא לנו שתיים ושלוש רבעי שעות כך שניקח את השש וחצי שעות שאז מתחיל זמן מנחה ונוסיף לזה עוד שנים וג' רבעי אז זה יצא בט' ורבע שעות מן היום, שאחרי שהוספנו לשש וחצי שעות עוד חצי מזמן מנחה גדולה שזהו שנים וג' רבעי יצא לנו בט' ורבע שעות על היום עד אז אפשר להתפלל מנחה, זה הכוונה פלג מנחה קמא שזהו פלג מנחה גדולה, או פלג מנחה האחרונה הכוונה פלג מנחה קטנה כפי שאנחנו פוסקים למעשה שזהו כ"א שעות חסר רביעה שאנחנו חולקים את הזמן של מנחה קטנה שזהו שתיים וחצי יש לנו שעה ורבע שעה ורבע לפני סוף היום עד אז אפשר להתפלל מנחה, האם זהו כאן האיבעיא אם לחצות את פלג מנחה קמא הכוונה מנחה גדולה או פלג מנחה אחרונה לחצות את פלג המנחה קטנה, או ששני הצדדים הם במנחה קטנה דהיינו פלג מנחה קמא עד הפלג

שחר קרב והולך עד חצות שהרי קרבן תמיד של שחר היה אפשר להקריב אותו עד חצות היום, כמו כן גם כן תפילת שחרית שהיא כנגד אותו קרבן תמיד גם כן זמנה הוא עד חצות היום, כך סובר ת"ק, ורבי יהודה אומר עד ארבע שעות ור' יהודה שסובר שתפילת שחרית זמנה רק עד שליש היום לא עד חצות היום אלא עד שליש היום דהיינו עד ארבע שעות זמניות של היום זה ג"כ שהרי תמיד של שחר קרב והולך עד ארבע שעות שר' יהודה חולק על ת"ק גם בדין של קרבן תמיד של שחר והוא סובר שקרבן תמיד של שחר היה קרב רק עד ד' שעות ולא יותר מכאן, ומפני מה אמרו תפלת המנחה עד הערב מדוע הת"ק סובר שתפילת המנחה זמנה עד הערב שהרי תמיד של בין הערבים קרב והולך עד הערב שהרי קרבן תמיד של בין הערבים אפשר היה להקריב עד הערב, רבי יהודה אומר עד פלג המנחה שהרי תמיד של בין הערבים קרב והולך עד פלג המנחה ר' יהודה שהוא זה שסובר שתפילת המנחה זמנה רק עד פלג המנחה הוא סובר שקרבן תמיד של בין הערבים היה קרב והולך עד פלג המנחה.

ולמעשה משמע כאן מלשון הברייתא שר' יהודה חולק לא רק בזמן תפילות אלא גם בזמן תפילת הקרבנות, שכמו שהוא סובר בתפילת השחר עד ד' שעות וכמו"כ בתפילת המנחה עד פלג המנחה כמו"כ הוא יסבור ג"כ בקרבנות התמיד שקרבן התמיד של הבוקר הוא קרב רק עד ד' שעות וקרבן תמיד של בין הערבים קרב והולך רק עד פלג המנחה וזו היא הסיבה באמת שהתפילות גם כן הוקשו אליהם וא"א להתפלל אח"כ תפילת המנחה, כך משמע כאן בפשטות לשון הברייתא.

אבל מן התוס' כאן משמע שר' יהודה לא חולק בזמן הקרבת הקרבנות, וכל המחלוקת בין ר' יהודה לת"ק זה רק בענין זמני התפילות ולא בזמן הקרבת הקרבנות, שהתוס' כאן בד"ה עד פלג המנחה שואלים בדעתו של ר' יהודה שאומר שתפילת המנחה זה עד פלג המנחה מנין הוא לוקח את זה וכי איזה קרבן היה קרב באותו הזמן שעל פי הקרבן ר' יהודה קבע את זמן תפילת המנחה עד פלג המנחה, הרי אנחנו רואים מכח הקושיא הזאת שהתוס' לא סברו שר' יהודה סובר שגם קרבן התמיד היה קרב עד פלג המנחה שאם התוס' היו סוברים בדעתו של ר' יהודה שר' יהודה סובר שגם קרבן התמיד היה קרב רק עד פלג המנחה א"כ אין קושיא התוס' קושיא כלל שהרי ר' יהודה הקיש את התפילות לקרבנות וכמו שהקרבנות אליבא דר' יהודה קרבין רק עד פלג המנחה כמו"כ גם התפילה, אם אנחנו רואים שהתוס' מקשים מדוע ר' יהודה קבע את זמן תפילת המנחה רק עד פלג המנחה ומכח הקושיא שאין לנו שום קרבן שקרב באותו הזמן הרי אנחנו רואים שהתוס' אומרים שגם ר' יהודה סובר שקרבן התמיד קרב והולך עד הערב, אלא אומרים התוס' באמת שר' יהודה קבע את פלג המנחה שכיון שהתפילת המנחה הוקשה לקטורת שכתוב תיכון תפילתי קטורת לפניך והקטורת היתה קרבה באותו הזמן ועל כן ר' יהודה קבע שעד פלג המנחה כיון שאז באמת קרב הקטורת, מה הכוונה א"כ שהרי תמיד של בין הערביים קרב והולך עד פלג המנחה אליבא דהתוס', הלשון הזה צריך ביאור שמשפוטות לשון הברייתא משמע שר' יהודה

רק כיון שהם הסמיכו את התפילות לקרבנות על הם נזקקו ג"כ לתקן תפילה כנגד קרבן מוסף, משא"כ אם הם לא היו מסמיכים את התפילות שתיקנו האבות לקרבנות הם לא היו נזקקים אף פעם לתקן תפילה כנגד קרבן מוסף א"כ זו היא הראיה באמת שעל אף שהאבות תיקנום מ"מ אסמכינהו רבנן אקרבנות.

הצל"ח מקשה שהרי הגמרא הביאה כאן שני ברייתות, תניא כוותיה דריב"ח ותניא כוותיה דריב"ל ומדוע הקשנו רק על ריב"ח מן הברייתא מדוע לא הקשנו על ריב"ל מן הברייתא שהיא זו שמסייעת לריב"ח, שהרי יש לנו גם כן ברייתא שמשם משמע שתפילות אבות תיקנום ומדוע לא קשה משם על ריב"ל, אומר כאן הצל"ח שבברייתא שמשמע משם שתפילות האבות תיקנום עדיין אין לנו משם ראיה מפורשת לענין מה הם תיקנו את זה, האם הם תיקנו את זה רק לעצמם או שהם תיקנו את זה באמת לדורות על כן א"א להקשות משם על ריב"ל שאפשר שהאבות תיקנו את התפילה לעצמם ואנשי כנדה"ג הם שתיקנו את התפילות לנו על כן א"א להקשות משם על ריב"ל, ובוזה אומר הצל"ח מיושב טוב מאד איך הגמרא יכולה להקשות על ריב"ח מברייתא בשעה שלריב"ח יש ברייתא אחרת שמסייעת לו א"כ כשיש לנו כאן שתי ברייתות שסותרות אחד את השני וריב"ח סובר כפי ברייתא אחת איך מתאים להקשות על ריב"ח מן הברייתא השניה, אלא בהכרח אומר הצל"ח באמת שמהברייתא שמסייעת לריב"ח אין סיוע גמור שעדיין אין לנו משם הכרח באמת שהאבות הם אלו שתיקנו את התפילות לנו ועל כן באמת אפשר להקשות על ריב"ח מן הברייתא השניה ששם משמע שרבנן הם אלו שתיקנו את הקרבנות, ולמסקנה כשאנחנו רואים שגם ריב"ח סובר שתפילות אבות תיקנום ואסמכינהו רבנן אקרבנות אה"נ באמת א"א להקשות על ריב"ח ג"כ מן הברייתא השניה ויתכן שזה באמת הפירוש בברייתא הקודמת שהאבות תיקנו את התפילות רק לעצמם ואנשי כנדה"ג הם אלו שחייבו אותנו באותם התפילות.

אומרת הגמרא למדנו במשנה רבי יהודה אומר עד ארבע שעות שתפילת השחר זמנה עד ד' שעות על היום, שואלת הגמרא איבעיא להו עד ועד בכלל או דילמא עד ולא עד בכלל מה שר' יהודה אומר שהזמן הוא עד ד' שעות האם השעה הרביעית של היום היא עדיין בתוך הזמן, שגם בשעה הרביעית עדיין הוא זמן תפילה או שנאמר שלא, שרק עד שעה הרביעית דהיינו עד סוף השעה השלישית של היום רק עד אז אפשר עדיין להתפלל תפילת שחרית.

אומרת הגמרא תא שמע בו ונפשוט את האיבעיא, למדנו רבי יהודה אומר עד פלג המנחה שבתפילת המנחה סובר ר' יהודה שזמן התפילה הוא עד פלג המנחה והיינו עד חצי הזמן של מנחה קטנה, שמנחה קטנה זמנה מט' ומחצה ועד י"ב זהו זמן מנחה קטנה, עד חצי הזמן הזה אפשר להתפלל וזה יוצא עד י"א שעות על היום פחות רבע, עד אז אפשר להתפלל מנחה אומר ר' יהודה, אומרת א"כ הגמרא אי אמרת בשלמא עד ולא עד בכלל אם נאמר שר' יהודה כשהוא אומר את הזמנים שלו הוא מתכוון לומר עד ולא עד בכלל א"כ היינו דאיכא בין רבי יהודה לרבנן א"כ יש לנו

הראשון במנחה קטנה או פלג מנחה האחרונה הפשוט עד הפלג האחרון של מנחה קטנה, עכ"פ בפשטות כאן הכוונה פלג מנחה קמא הכוונה פלג מנחה גדולה דהיינו עד ט' ורבע שעות או פלג מנחה אחרונה שאז זהו י"א שעות חסר רביעי.

אומרת הגמרא תא שמע בוא ונפשוט את האיבעיא, דתניא רבי יהודה אומר פלג המנחה אחרונה אמרו מה שאמרנו שמותר להתפלל מנחה עד פלג המנחה הכוונה מנחה אחרונה אמרו והיא אחת עשרה שעות חסר רביעי וזהו אחד עשרה שעות על היום פחות רבע שתחלת זמן מנחה קטנה זהו ט' שעות ומחצה, משם ועד סוף היום יש לנו שעתים וחצי, חצי הזמן מזה שזהו שעה ורבע עד אז אפשר להתפלל מנחה וזה יוצא אחד עשרה שעות פחות רבע על היום דהיינו שעה ורבע לפני סוף היום, עד אז אפשר להתפלל תפילת המנחה.

אומרת הגמרא א"כ שיש לנו כבר ברייתא שהתפילות תיקנו כנגד הקרבנות א"כ נימא תיהו תיובתיה דרבי יוסי ברבי חנינא נאמר מכאן קושיא על ריב"ח שהוא סובר שתפילות אבות תיקנום ולא כנה"ג תיקנו את זה כנגד הקרבנות, א"כ מה הוא יעשה כאן עם כל הברייתא הזאת שכאן משמע שתיקנו את התפילות כנגד הקרבנות.

אומרת הגמרא אמר לך רבי יוסי ברבי חנינא לעולם אימא לך תפילות אבות תיקנום אנה"נ באמת התפילות האבות תיקנו אותם אלא ואסמכינהו רבנן אקרבנות חז"ל כנה"ג הם שהסמיכו את התפילות שהאבות תיקנו אותם הם הסמיכו אותם לקרבנות ועל כן זה כוונת הברייתא כאן שמדמה את כל התפילות לקרבנות שזה רק אסמכתא שרבנן הסמיכו את התפילות לקרבנות.

ומה הכוונה אסמכינהו רבנן אקרבנות, לאיזה ענין הם צריכים להסמיך התפילות לקרבנות, כתוב כאן בשיטה מקובצת שהכוונה היא כך שאה"נ האבות תיקנו את התפילות אבל מכח תקנת האבות עדיין אנחנו לא היינו חייבים להתפלל שתקנת האבות עדיין לא מחייבת אותנו בתפילה, וזה הכוונה אסמכינהו רבנן אקרבנות שרבנן הסמיכו את התפילה לקרבנות שעי"ז אנחנו מתחייבים ג"כ בתפילות שהם הסמיכו תקנת האבות לקרבנות שזהו שמחייב אותנו בתפילה, הצל"ח כותב שאסמכינהו רבנן אקרבנות הכוונה לענין הזמן, דהיינו שאה"נ מצד תקנת האבות זה כן מחייב אותנו ג"כ בתפילות אלא שמצד זה לא היה לנו שום זמנים מחייבים על כן רבנן הסמיכו את זה לקרבנות לענין הזמן ומזה נובע כל זמני התפילות.

אומרת הגמרא דאי לא תימא הכי אם לא נאמר כך בדעתו של ריב"ח תפילת מוסף לרבי יוסי ברבי חנינא מאן תקנה הרי תפילת מוסף שאנחנו מתפללים היום הרי זה האבות לא תיקנו אותם ומי תיקן את תפילת המוסף אלא תפילות אבות תקנום ואסמכינהו רבנן אקרבנות אלא מכאן בהכרח שבאמת התפילות אבות תיקנום אליבא דריב"ח אבל מ"מ אסמכינהו רבנן אקרבנות.

ומסביר כאן רש"י כיון שרבנן הסמיכו את כל התפילות לקרבנות וכשהם ראו שקרבנות המוספים אין להם תפילה כנגדן על כן הם עמדו והם תיקנו את תפילת המוסף אבל זה

מוסף הוא יאבד אם הוא יקדים את המנחה על כן הוא צריך להתפלל מוסף קודם ואח"כ את של מנחה.

אומרת אבל א"כ הגמרא **אי אמרת בשלמא עד ועד בכלל** אם אנחנו נאמר שר' יהודה כשהוא אומר את זמני התפילות שלו הוא תמיד מתכוון לומר עד ועד בכלל א"כ היינו דמשבחת להו שתי תפלות בהדי הדדי או יש לנו היכא תמצא שהוא יהיה חייב להתפלל בין מוסף ובין מנחה שר' יהודה אומר עד ז' שעות א"כ השעה השביעית שהיא בכלל אז בסוף השעה השביעית הוא חייב בין במוסף ובין במנחה, **אלא אי אמרת עד ולא עד בכלל** אבל אם נאמר שמה שר' יהודה אומר את הזמנים הוא לא מתכוון לכלול את ה"עד" א"כ היכי משבחת להו שתי תפלות בהדי הדדי איך יתכן שהוא יהיה חייב להתפלל בין מוסף ובין מנחה, מדוע, כיון דאתיא לה של מנחה אולא לה של מוספין הרי כשכבר מגיע הזמן מנחה שהוא בשעה שש ומחצה שזה כבר חצי שעה מן השעה השביעית א"כ אזלא לה של מוספין הרי של מוספין כבר עבר זמנה ששל מוספים אנחנו אומרים עד ולא עד בכלל נגמר זמנה בסוף השעה הששית בתחלת השביעית א"כ בהכרח שעד ועד בכלל.

אומרת הגמרא **אלא מאי עד ועד בכלל** א"כ מה תרצה לומר שעד ועד בכלל, א"כ קשיא רישא מאי איכא בין רבי יהודה לרבנן א"כ הרי קשה לנו ברישא כשר' יהודה אומר זמן תפילת המנחה הוא עד פלג המנחה דהיינו עד חצי מזמן מנחה קטנה אם נאמר שם שעד ועד בכלל כמו שאנחנו מוכיחים כאן מן השעה השביעית לענין תפילת מוסף א"כ הרי הקשינו הרי לא יהיה לנו שום נ"מ בין ר' יהודה לרבנן שיוצא שגם הזמן של ר' יהודה הוא עד סוף היום ממש כפי דעתם של רבנן.

אומרת הגמרא לא, מי סברת דהאי פלג מנחה פלג אחרונה קאמר פלג ראשונה קאמר דהיינו כך, אה"נ אנחנו באמת סוברים עד ועד בכלל, אבל כשר' יהודה בא לומר עד פלג המנחה הוא לא מתכוון לומר עד החצי השני של מנחה קטנה אלא הוא מתכוון לומר עד החצי הראשון של זמן מנחה קטנה, והכי קאמר וכך הוא מתכוון לומר, **אימת נפיק פלג ראשונה ועייל פלג אחרונה** מתי הוא זה הזמן שנגמר החצי הראשון של זמן מנחה קטנה ונכנס החצי השני של מנחה קטנה, זה מבי נפקי אחת עשרה שעות חסר רביע כשנגמר י"א שעות פחות רבע מן היום אז נגמר הפלג הראשון של מנחה קטנה ואז מתחיל הפלג השני של מנחה קטנה, עד הפלג הראשון עד אז אפשר להתפלל מנחה ועד בכלל והיינו כל החצי הראשון של זמן מנחה קטנה זה עדיין זמן תפילה א"כ אה"נ ר' יהודה תמיד סובר עד ועד בכלל וזהו הטעם שהוא סובר עד ז' שעות שגם השעה השביעית אפשר להתפלל וכמו כן עד ד' שעות בתפילת השחר גם השעה הרביעית היא בתוך זמן תפילה אליבא דר' יהודה וכוונתו במה שהוא אומר עד פלג המנחה היינו עד תחלת זמן מנחה קטנה ובכלל זה החצי הראשון של זמן מנחה קטנה ויוצא הזמן עד י"א שעות על היום פחות רבע.

אמר רב נחמן אף אנן נמי תנינא גם אנחנו למדנו כך בכרייתא, רבי יהודה בן בבא העיד חמשה דברים, דבר אחד שממאנין את הקטנה, מה הכוונה שממאנין את הקטנה

כאן מחלוקת בין ר' יהודה לרבנן שרבנן סוברים שזמן מנחה הוא עד הערב דהיינו עד סוף היום משא"כ ר' יהודה סובר שרק עד פלג המנחה דהיינו עד י"א שעות פחות רבע, **אלא אי אמרת אבל אם נאמר עד ועד בכלל** שמה שר' יהודה אומר את הזמנים שלו הוא תמיד מתכוון לומר עד ועד בכלל, א"כ רבי יהודה

- דף כ"ז ע"א

היינו רבנן א"כ יוצא כך, שר' יהודה כשהוא אומר עד פלג המנחה הוא מתכוון לכלול גם את פלג המנחה בתוך זמן המנחה, א"כ יוצא שר' יהודה למעשה מתכוון לומר עד סוף היום א"כ יוצא הרי שאין כאן שום נ"מ בין ר' יהודה לרבנן, **אלא מאי** אלא מה צריך לומר, **עד ולא עד בכלל** אלא א"כ כדי שנגיע שבתפילת המנחה יהיה מחלוקת בין ר' יהודה לרבנן א"כ בהכרח שכשר' יהודה אומר עד פלג המנחה הוא מתכוון לא לכלול את פלג המנחה בכלל הזמן א"כ גם כשהוא אומר עד ד' שעות הוא ג"כ מתכוון לומר רק עד השעה הרביעית ולא לכלול את השעה הרביעית בתוך הזמן. אומרת א"כ הגמרא **אימא סיפא** נראה את הסיפא, ושל מוספין כל היום למדנו שיש לנו מחלוקת גם כן בתפילת המוסף ש"ושל מוספין כל היום" סוברים רבנן שתפילת מוסף זמנה כל היום, רבי יהודה אומר **עד שבע שעות** ר' יהודה סובר שזמן תפילת מוסף הוא רק עד ז' שעות, (והתוס' כאן לשיטתם כפי שכבר ביארנו לעיל סוברים שהסיפא הזה זה לא הסיפא של משנתנו שבסיפא של משנתנו לא כתוב ר' יהודה אומר עד ז' שעות אלא זוהי סיפא של ברייתא), אומרת הגמרא ותיניא למדנו בכרייתא היו לפנינו שתי תפילות אדם שיש לפני להתפלל שתי תפילות אחת של מוסף ואחת של מנחה יש לפני להתפלל שתי תפילות, הוא חייב עכשיו בין בתפילת מוסף ובין בתפילת מנחה, אומר הכרייתא מתפלל של מנחה ואחר כך של מוסף שזו תדירה וזו אינה תדירה אז הדין הוא שהוא צריך להקדים את תפילת מנחה ורק לאחר מכן להתפלל תפילת מוסף כיון שתפילת מנחה היא תדירה היא תפילה יום יומית משא"כ תפילת מוסף היא לא תדירה על כן תדיר ושאינו תדיר תדיר קודם א"כ צריך להקדים את התפילה התדירה את תפילת המחנה, זוהי דעתם של רבנן, רבי יהודה אומר מתפלל של מוסף ואחר כך של מנחה שזו עוברת וזו אינה עוברת, מסביר כאן רש"י שר' יהודה לא חולק על ההלכה הזאת של תדיר ושאינו תדיר תדיר קודם אלא שר' יהודה שלשיטתו שהוא סובר שתפילת המוסף זה רק עד ז' שעות ותפילת מנחה מתחיל זמנה משש ומחצה א"כ יוצא שיש לו כאן חצי שעה זמן שבשניהם הוא צריך להתפלל גם מוסף וגם מנחה והוא לא יכול להתפלל את שניהם א"כ אם הוא יתפלל עכשיו מנחה קודם אז הוא יאבד לגמרי תפילת מוסף יוצא שיש לו כאן מצוה עוברת שאם הוא יקדים כאן את המצוה התדירה הוא יאבד את המצוה שאינה תדירה לגמרי שזו מצוה עוברת ואז סובר ר' יהודה לא נאמרה ההלכה של תדיר ושאינו תדיר תדיר קודם שאז שכל מה שאמרנו תמיד שתדיר קודם זה דווקא כשהוא לא יאבד לגמרי את השאינו תדיר אבל אם ע"י שהוא יקדים את התדיר הוא יאבד את השאינו תדיר על כן סובר ר' יהודה מתפלל של מוסף ואח"כ של מנחה שזו עוברת וזו אינה עוברת, שתפילת